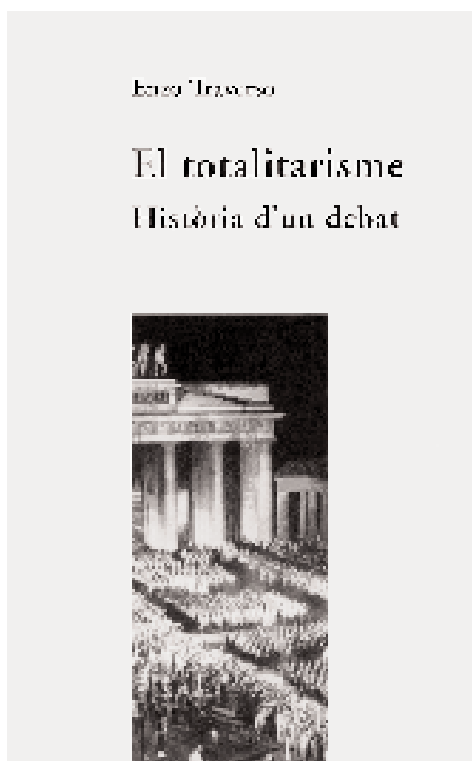

La repressió com a forma de govern

Es tracta d'un assaig al voltant del concepte de «totalitarisme» des del seu origen fins a l'actualitat. Terme que ha tingut un itinerari marcadament ambigu, mal·leable i elàstic segons aquell qui l'ha emprat i amb les determinades circumstàncies on s'hi ha produït.

EL TOTALITARISME. HISTÒRIA D'UN DEBAT

ENZO TRAVERSO

TRADUCCIÓ DE JORDI MUÑOZ

COL·LECCIÓ «ASSAIG», 4

245 PÀGINES

UNIVERSITAT DE VALÈNCIA, VALÈNCIA, 2002

L'obra esbossa un itinerari ben intel·ligent del concepte i de les teories al voltant del «totalitarisme», tant a favor com a la contra. Enzo Traverso ens mostra i ens fa reflexionar a partir d'una radiografia molt nítida dels diversos territoris ideològics en els quals s'ha mogut al llarg del segle XX. El camp semàntic tan vast i, de vegades, d'unes relacions tan complexes com el caràcter polimorf de totalitarisme ens pot indicar alhora: un fet, els règims totalitaris com a realitats històriques que milions d'éssers humans han sofrit; un concepte, l'estat totalitari com una forma de poder inclassificable dins d'això que hom coneix com a pensament polític clàssic; i una teoria, una manera definida de repressió comuna als diversos règims totalitaris. Sense oblidar que el mateix vocable assumeix significats diferents, tot depenent d'aquell qui l'empra i com ho fa. La idea de totalitarisme té els seus orígens en el context històric després de la Primera Guerra Mundial que durant el conflicte ja s'havia esmentat com una «guerra total». En l'origen d'aquest

concepte hi ha tres experiències històriques nascudes d'aquelles circumstàncies: el feixisme italià, el nacionalsocialisme alemany i l'estalinisme rus. Tres règims que presenten aspectes inèdits on els crims massius ens obrin interrogants en la relació que s'estableix entre el poder polític i la societat civil. Ningú no dubta que el totalitarisme és l'antitesi de la llibertat i de l'estat de dret. Hi ha un intent d'absorció de la societat civil, fins la seua anul·lació, en estat. El terror de l'estat menysprea el dret, però sempre pressuposa el monopoli de la força, que desplega amb mètodes que pertanyen a la racionalitat dels governs moderns. D'aquesta manera va emergir una nova entitat capaç de controlar l'economia, la cultura, el pensament, l'opinió pública, és a dir, estatalitzar la societat civil. I de pas, estendre el terror com a forma de govern. Enzo Traverso després d'una anàlisi de la seua gènesi, de les diverses transformacions teòriques i del seu ús social i polític a través de tot el segle, ha mostrat un esquema bastant diàfan de les seues etapes: una primera, que aniria de 1923 a 1933, on l'adjectiu «totalitari», encunyat per l'antifeixisme, ben aviat, però, se'l fan seu les forces més reaccionàries i el redefeixen tot donant-li l'estatus d'un autèntic concepte. Així el feixisme italià parla de *Stato totalitario* i el feixisme alemany de *totale Staat*; una segona, que comprendria de 1933 a 1947, on el concepte i la idea del totalitarisme té una gran difusió en la cultura anti-

feixista i al mateix temps, s'inicien les primeres veus crítiques de l'esquerra a l'estalinisme; una tercera, que va des del 1947 fins al 1968, on gràcies a l'inici de la guerra freda, el «totalitarisme» es converteix en la millor publicitat per assenyalar l'enemic del món capitalista; una quarta, del 1968 al 1989, on a partir de la traducció d'Arxipèlag Gulag de *Soljenitsin*, és redescobert pels dissidents de l'Europa Oriental a l'exili; cinquena, després de 1989, on a partir de la caiguda del Mur de Berlín i l'esfondrament de l'URSS, s'ha posat de nou en el punt de vista del debat. Fet i fet, l'adjectiu «totalitari», apareix en un primer moment a partir de 1923 en els escrits dels anti-feixistes italians i a través dels anys i de les circumstàncies històriques i polítiques ha anat engreixant aspectes, significats, punts de vista, continguts diferents com una espècie de matroixca russa que creix. Un concepte amb un doble tall que ha estat instrumentalitzat per ideologies i règims. De vegades, hom pot pensar que aquells esdeveniments són un malson, que Orwell va mostrar-nos molt bé a *1984* o a *La revolta del animals*, o alguna cosa del passat que molts van patir. Ara, però, potser ja no és cap Gran Germà, l'autoritat absoluta, tanmateix sí que pot ser-ho la llei implacable del mercat. El totalitarisme ens obliga a repensar el present, sense oblidar-nos, ni del passat, ni del futur.

Josep Ballester